

Nei til EUs skriftserie

vett

Spesialnummer • november 2004

TEMA:
EU/EØS OG ARBEIDSLIV

Ti år med EU og EØS
Virksomheter for fagbevegelsen

Ti år med EU og EØS. Virkninger for fagbevegelsen

Redaktør: Boye Ullmann

Hefter i skriftserien (pris 20,- + porto):

- Nr. 1-2004: Dag Seierstad: *Lønnsdumping – en kreftsvulst i norsk arbeidsliv*
Nr. 1-2004: Dag Seierstad: *Norsk fiske og EU-medlemskap*
Nr. 2-2003: Dag Seierstad: *Mer overstatlig for små EU-land – fortsatt mellomstatlig for de største*
Nr. 1-2003: Dag Seierstad: *Kan EU-fisket redde?*
Nr. 4-2002: Olav Boye m. fl: *Alternativ til EØS*
Nr. 3-2002: Dag Seierstad: *EUs rolle i globaliseringen*
Nr. 2-2002: Tine Larsen og Dag Seierstad: *EU-direktivet om «patent på liv»*
Nr. 1-2002: Dag Seierstad: *Regjeringens tja til EØS. En gjennomgang av regjeringens EØS-melding (St.meld. nr. 27 (2001-2002) – Om EØS-samarbeidet 1994-2001)*
Nr. 4-2001: Dag Seierstad: *Full gass fra EØS. Omstridte EØS-saker etter 1.1.2000*
Nr. 3-2001: Dag Seierstad: *EU mot øst*
Nr. 2-2001: Dag Seierstad: *EU og miljø. Er EU svaret på miljøutfordringene?*
Nr. 1-2001: Anne Kjersti Toft: *Mennes Europa. Døren lukket for kvinner.*

Titler fra 1995 – 2000 finner du på www.neitileu.no/kunnskap

Flere hefter kan bestilles fra: Nei til EU, Arbeidersamfunnets plass 1, 0181 Oslo

Telefon: 23 35 45 80
Telefaks: 23 35 45 85
neitileu@neitileu.no
www.neitileu.no

2004 Nei til EU

Nei til EU
Arbeidersamfunnets plass 1
0181 Oslo
<http://www.neitileu.no>

Lay-out: Sindre Humperset
Korrektur:
Redaktør: Boye Ullmann
Redaksjon: Boye Ullmann, Harriet Rudd, Hilde Larsen, Maria Walberg
Trykk

ISSN: 0806-8224
Opplag 500

Forfatterne står selv ansvarlige for innholdet i artiklene.

INNHold

Forord	side 4
Del 1: EØS	side 5
Dag Seierstad: Hva er EØS?	side 6
Dag Seierstad: EØS-prosessen i Norge?	side 8
Dag Seierstad: Er EØS-avtalen grunnen til at det går så bra i norsk økonomi? ...	side 14
Del 2: Velferd og økonomi	side 18
Randi Reese: Velferdsstaten og EU	side 19
Siri Jensen: Det runde bord, EU og pensjonsreformen	side 25
Boye Ullmann: Rente, tariffpolitikk og arbeidsledighet	side 31
Hallvard Bakke: Stupiditetspakten i EU	side 39
Del 3: Industri og arbeidsliv	side 41
Atle Hiller: EØS, Fundia og arbeidsgiveravgift	side 42
Alf Solvang:	
Energiforsyningen – en forutsetning for industri og næringsliv i Norge.....	side 47
Arne Byrkjeflot: EU, kraftkrevende industri og heimfallsretten	side 51
Kjell Brygfjell: Norsk oljevirkosomhet etter 1994	side 54
Dag Seierstad: Olje-Norge under press	side 58
Dag Seierstad: Vinne markedsandeler innen tjenesteyting?	side 61
Kjell Ness: EU og jernbanen i Norge – utviklingstrekk	side 64
Bjørn Tore Egeberg: Posten og EU	side 68
Erik Hagen: EØS-avtalens konsekvenser for brennevinsbransjen i Oslo	side 70
Dag Seierstad: Polet som sprakk	side 73
Stein Stugu: Lidl – en trussel mot næringsmiddelindustrien	side 74
Dag Seierstad: Europeiske selskaper	side 77
Del 4: Sosial dumping	side 80
Boye Ullmann: Arbeidsmarkedet og sosial dumping	side 81
Tove Stangnes: EU undergraver velferd og kamp mot privatisering	side 90
Roy Pedersen: EØS-avtalen og virkningen for byggebransjen	side 93
Unni Hembre: Erfaringer med rekruttering av utenlandsk arbeidskraft	side 96
Eldar Myhre: Arbeidsinnvandringens skjulte agenda	side 101
Del 5: Oppsummering og veien videre	side 103
Dag Seierstad: Kan EU brukes til å styre kapitalen?	side 104
Dag Seierstad: Alternativ til EØS-avtalen	side 107
Dag Seierstad: Ut av EØS?	side 110
Boye Ullmann: Kommentar til FAFO-rapporten «Ti år med EØS-avtalen. Konsekvenser for norsk arbeidsliv og fagbevegelse»	side 114
LOs 15 krav til EØS-avtalen fra 1990	side 122

Piktogrammene som er brukt i boka har betydning som forklart nedenfor.

I tillegg har vi lagt til stikkord i marginen for å lette oppslag ved gjenbruk.

Fakta

Supplerer artiklene med tall og sitater

Det runde bord, EU og pensjonsreformen

Av Siri Jensen, nestleder i Nei til EUs faglige utvalg

Finanskapitalen i EU har helt siden opprettelsen av det indre markedet ønsket tilgang til de enorme midlene som ligger i de offentlige pensjonsordningene i EUs medlemsland. Offensiven for privatisering av offentlig sektor har ikke bare handlet om et økt marked for private tjenester, men i like stor grad om økt tilgang til kapital.

DET EUROPEISKE RUNDE BORD LEGGER PREMISSENE

Det europeiske rundebord av industriherrer (ERT) [1] har derfor lenge vært pådrivere for omlegging av pensjonsordningene, fra systemer bygd på løpende utbetalinger over statsbudsjettet, eller i noen land fra arbeidsgivere, til ordninger basert på fond. I 1999 var den samlede verdien av pensjonsfond i EU anslått til å være på 2 000 milliarder euro. Kommisjonæren for det indre markedet, Fritz Bolkenstein, uttalte i 2000 at om alle land hadde hatt relativt sett like store fond som Nederland, ville det skaffet 3-5 000 milliarder euro til EUs kapitalmarked [2].

fond

Samtidig har gjennomføring av den økonomiske unionen (ØMU) og innføring av euro ført til at spørsmålet om økende pensjonsutgifter har blitt mer akutt. Stabilitetspakten har ført til at store pensjonsforpliktelser i ett land ikke lenger bare er et nasjonalt anliggende. Det kan føre til underskudd på statsbudsjettene som er i strid med stabilitetskravene, og til at de økonomiske byrdene ved felles valuta veltes over på andre land, dermed trues euroen. Det har utløst sterk strid internt i EU at EUs ministerråd lot være å gripe inn i forhold til underskuddene i Frankrike og Tyskland, slik de har gjort i forhold til mindre land. EU-domstolen har også fastslått at dette var i strid med EUs regler. Presset på medlemslandenes offentlige utgifter må også sees i lys av EUs ambisjoner om å bli en økonomisk stormakt.

ØMU

Lisboa-strategien, vedtatt i 2000, slår fast at EU skal bli verdens mest konkurransedyktige og kunnskapsbaserte økonomi innen 2010. Et viktig ledd i arbeidet for å oppnå det, er å øke mobiliteten i arbeidsmarkedet. Derfor prioriterer EU nå stadig høyere å sikre fri flyt av arbeidskraft. Det er for eksempel noe av hensikten med østutvidelsen at økt bevegelse av arbeidskraft skal bidra til å bryte ned rettigheter og fagforeninger i de gamle EU-landene. Ulike pensjonsrettigheter i EU-landene hindrer fri flyt, fordi de ikke nødvendigvis er sammenliknbare og lette å ta med seg over grensene.

Lisboa-strategien

Dette er bakgrunnen for at pensjon er blitt et sentralt spørsmål innenfor EU. ERT legger som så ofte før premissene, i et eget notat om pensjon fra 1999, publisert i 2000. «Europeiske pensjoner – en appell om reform. Pensjonssys-

ERT

Del 2 – Velferd og økonomi

temer som Europa virkelig har råd til.» [3] .Rapportens utgangspunkt kjenner vi fra vår hjemlige arena: Det blir for få yrkesaktive til å betale for såkalt sjenerøse pensjoner til den raskt økende andel pensjonister. Resultatet vil være at det trengs høyere skatter og større bidrag fra arbeidsgivere og arbeidstakere. Dette står i motsetning til forbedringer av konkurransevne og økt økonomisk vekst. Økt gjeld vil true euroen, økte bidrag fra arbeidstakere kan føre til høyere lønnskrav og til økt arbeidsløshet.

samme prinsipp

ERT understreker at pensjonsreformene ikke trenger å være identiske i alle medlemsland, men slår fast at hvis man skal oppnå felles mål, må alle medlemslandene basere reformene på de samme prinsippene. Rapporten kommer med en rekke oppfordringer til tiltak både i EU og i de enkelte medlemslandene.

Som vi skal komme tilbake til, har mye av ERTs forslag blitt offisiell politikk i EU, og også den norske pensjonskomiteen (PK) bygger mange av sine forslag på anbefalinger som kommer fra ERT.

ERTS OPPFORDRINGER TIL EU-SYSTEMET

EØS-avtalen

ERTs oppfordringer til EU-systemet konsentrerer seg nettopp om fri bevegelighet av arbeidskraft og kapital. De fire frihetene er en del av det indre markedet, og nye regler vil derfor kunne bli en del av EØS-avtalen selv om det handler om skattepolitikk og sosiale rettigheter.

pensjon over grensene

ERT mener at retten til å overføre pensjonsrettigheter over grensene, bør inkluderes i selve begrepet om unionsborgerskap. Det er nødvendig å gradvis redusere nasjonale regler som gjør det vanskelig å ta med seg pensjonen utenfor landets grenser. De nevner særlig regler om ulike former for opptjeningsperioder for å oppnå fulle rettigheter. Hos oss vil dette dreie seg både om regelen om 40 års opptjeningstid for å få full tjenstepensjon og besteårsregelen som sier at størrelsen på pensjonen regnes ut fra de 20 beste årene. Dette er nettopp regler som den norske pensjonskommisjonen (PK) nå ønsker å endre.

fri flyt av kapital

Det andre hovedpunktet dreier seg om fri flyt av kapital. Det trengs skatteregler som ikke hindrer fri bevegelse av pensjoner, og det er viktig å hindre at det settes nasjonale begrensninger på hvordan private pensjonsfond skal investeres, for eksempel at bare en viss andel skal kunne settes i aksjer.

OPPFORDRINGER TIL MEDLEMSLANDENE

mer marked

ERT har mange direkte oppfordringer til medlemslandene. De bør prioritere å bruke offentlige midler til pensjonsutgifter som ikke kan dekkes i det private marked, for eksempel å garantere de eldre en grunnleggende levestandard. Dette er tenkningen som ligger til grunn i Frps pensjonsforslag: Felles garanti-pensjon til alle finansiert av skatten, utover dette overlates alt til tjenstepensjoner og private forsikringer.

fond

Landene bør også, ifølge ERT, sikte seg inn på det de kaller en riktig balanse mellom offentlige og private pensjonssystemer, det vil si redusere offentlige systemer, og sørge for at en betydelig andel av pensjonsordningen bygger på fond. Landene bør åpne et marked for private pensjoner og sørge for konkurranse mellom pensjonstilbydere. Enkelt personer skal oppfordres til å spare til pensjonsalderen. PKs forslag imøtekommer ERTs ønsker. Gjennom å redusere

nivået på folketrygden vil de i praksis bidra til økt behov for tjenstepensjonsordninger og økning i private pensjonsforsikringer. Bare det at PK la fram et slikt forslag, har ført til økt etterspørsel hos forsikringsselskapene på pensjonsforsikringer. Fundering av deler av pensjonene i Statens pensjonsfond skal sikre at oljepengene reserveres for investeringer der de gir størst avkastning ved utbytting av fattige land, og ikke brukes til utvikling av industri, infrastruktur eller offentlig virksomhet i Norge.

ERT anbefaler en heving pensjonsalderen, slik det allerede er gjort i flere EU-land, og å sørge for at eldre arbeidstakere har økonomiske fordeler av å jobbe utover pensjonsalderen dersom de ønsker det. De er opptatt av å redusere mulighetene til å gå av tidligere for å sikre at folk jobber lenger. Den norske pensjonskomiteen foreslår også en slik modell. Dagens AFP-ordning erstattes med en mulighet for å gå av ved 62 år, men da med lavere pensjon resten av livet. Lavtlønte skal ikke engang ha den retten, de vil ikke ha tilstrekkelig opptjening.

De mektige industriherrer fraråder at pensjonsutgiftene skal økes ved at de knyttes opp til lønnsutviklingen. Gamle, fattige kvinner er langt fra deres virkelighet. PK følger opp og går inn for at pensjonene ikke lenger skal reguleres etter lønnsutviklingen. Dette har vært en klar målsetting til nå, og selv om pensjonene i perioder har vært underregulert, har det gitt pensjonistene en plattform å slåss på. Nå skal pensjonene ifølge forslaget fra PK reguleres etter gjennomsnittet av lønns- og prisutviklingen.

ERT mener i tillegg det er viktig å fremme et sosialt partnerskap mellom arbeidstakere og industrien når det gjelder å framskaffe pensjonsinntekt, det vil si øke betydningen av tjenstepensjoner, samt sørge for skattefordeler der arbeidstakere bidrar til tjenstepensjonssystemer.

Til slutt går ERT inn for at medlemslandene mer presist skal overvåke utviklingen av framtidige offentlige pensjonskostnader. De lanserer begrepet pensjonsgjeld, det vil si å sette et mål på de framtidige forpliktelsene som staten har påtatt seg overfor kommende pensjonister. Her hjemme foreslår PK at det årlig skal lages et regnskap der det framgår hvor mye av de framtidige pensjonsutgiftene som er fondert i Statens pensjonsfond, og hvor mye som ikke er dekket opp. De vil også legge inn et kontinuerlig press for kutt i pensjonene. Dersom de ufonderte pensjonsforpliktelsene, altså de som ikke er dekket opp i fondet, overstiger en viss prosent av BNP, skal regjeringen være pålagt å foreslå endringer i finanspolitikken eller ytterligere innstramminger i pensjonene. Dette har først og fremst en pedagogisk hensikt. Utbetaling av pensjoner avhenger uansett av realøkonomien på tidspunktet pensjonene skal betales ut, ikke hvor mye det er i fondet. Pensjonsfondet er et opplegg for at oljepengene aldri skal brukes. Og dette er ikke nok, hver innbygger skal årlig få et brev der det går fram hvor mye av vedkommendes opptjente rettigheter som har dekning i fondet – dermed vil flere føle et press for å tegne private pensjonsforsikringer.

EUS POLITIKK

ØMU og stabilitetspakten trekker opp de overordnede rammene for den økonomiske politikken i hele EU, blant annet med sine begrensninger på underskudd. ØMU innebærer at det eneste virkemiddelet som står igjen i den øko-

persjonsforsikringer

heve pensjonsalderen

lønnsutvikling

tjenstepensjoner

«pensjonsgjeld»

ØMU

Del 2 – Velferd og økonomi

Agenda 2010

nomiske politikken, er kutt i lønn, arbeidsforhold og velferdsordninger. Dette sees tydelig i nedskjæringsforslag som møtes med store protester i hele ØMU. Agenda 2010 i Tyskland innfører for eksempel større egenandeler ved sykdom og kutter i utbetalinger til langtidsledige og pensjonister.

Lisboa-strategien

Som tidligere nevnt slår Lisboa-strategien fast at EU skal bli verdens mest konkurransedyktige og kunnskapsbaserte økonomi i 2010 (!). Som et ledd i dette vedtok Det europeiske råd i Stockholm i 2001 en målsetting for gjennomsnittlig yrkesaktivitet blant eldre arbeidere (55–64 år) på 50 % i 2010. EU-toppmøtet i Barcelona mars 2002 vedtok en målsetting om fem års økning i effektiv pensjonsalder innen 2010. EU-kommisjonen slår fast at dette betyr at landene skal nå et mål om at folk flest skal stå i arbeid til de er 65 år.

EUs økonomiske råd

Dette er fulgt opp med en serie rapporter og anbefalinger fra EUs økonomiske råd om hvordan målene skal oppnås [4]:

- Øke yrkesaktiviteten hos eldre arbeidere og heve effektiv pensjonsalder.
- Øke sammenhengen mellom det folk betaler inn til pensjonssystemet og hva de får ut, blant annet ved at pensjonene reguleres ned ved økende levealder (det PK kaller delingstall).
- Hindre vekst i utgifter gjennom å fjerne besteårsregler og regulere pensjonene etter prisutvikling istedenfor etter lønnsutvikling.
- Økt fondering.

Broad Economic Policy Guidelines

Reformer i pensjonssystemene er også en del av det som heter Broad Economic Policy Guidelines (BEPG), de økonomiske retningslinjene. Dette er sentrale styringsverktøy for koordinering av den økonomiske politikken og vedtas årlig av finansministrenes råd og godkjennes av Det europeiske råd. I 2001 ble EU enige om en tredelt strategi [5] for å sikre bærekraftige offentlige finanser og håndtere problemet med flere eldre:

- Øke yrkesaktiviteten.
- Reformere pensjons- og omsorgssystemene for å gi dem et sunt økonomisk grunnlag, inkludert større grad av fondering av offentlige pensjoner.
- Raskere nedbetaling av offentlig gjeld.

Nasjonale pensjonsreformer

Kommisjonen overvåker de nasjonale pensjonsreformene, og Rådet kan utstede anbefalinger til land som ikke følger retningslinjene.

Det er tydelig å se hvordan ERT nok en gang har lagt premissene for mye av det EUs organer vedtar.

EU – medlemslandene

FORHOLDET MELLOM EU OG MEDLEMSLANDENE

På tross av at EU har gjort mange vedtak som har innvirkning på sosial trygghet, heter det at dette er et område som ligger innenfor medlemslandenes eksklusive myndighet. I praksis betyr det at EUs felles organer ikke bestemmer hvordan pensjonsreformene skal gjennomføres i detalj i det enkelte medlemsland, bare de generelle retningslinjene følges.

åpne metoden for koordinering

Derfor har EU noe de kaller den «åpne metoden med koordinering» som brukes for å samkjøre diskusjonen om konkret strategi i det enkelte land. I 2002 laget alle medlemslandene en rapport som beskrev deres eget arbeid med å sikre bærekraftige pensjonssystemer. Disse ble diskutert og la grunnlag for en rapport til rådsmøtet våren 2003 som oppsummerer utfordringene og

legger grunnlag for felles politikk. [6] Presset på det enkelte medlemsland for å gjennomføre politikken er stort. Siri Bjerke fra NHO understreket på EU-konferansen i mars at en ikke skulle undervurdere betydningen av disse samordningsprosessene. Hennes bekymring var at Norge som ikke-medlem skulle falle av. PKs innstilling viser tydelig at Norge er tydelig plassert i folden.

NHO

DET INDRE MARKEDET SOM DRIVKRAFT

Parallelt med at EUs institusjoner arbeider med pensjonsreform, virker det indre markedet som en egen drivkraft. Hensikten med det indre markedet var nettopp å drive gjennom reformer som politikerne ikke ville klare, fordi politikerne er tvunget til å ta visse hensyn til folkemeningen i et demokrati. ERT er for eksempel meget bekymret over at politikerne ikke viser nok handlekraft i arbeidet med å legge om pensjonssystemene.

Et eksempel på hvordan ØMU og det indre markedet virker sammen, ser vi nå i Tyskland. Kapitalen truer med å flytte arbeidsplassene i privat sektor ut av landet om ikke fagforeningene går med på lengre arbeidstid. Presset fra ØMU har ført til vedtak om forlenget arbeidstid for offentlig ansatte. Disse forverringene forsterker hverandre.

Samtidig er fri flyt av arbeidskraft både et mål og et middel. Noe av hensikten med østutvidelsen er nettopp å få slutt på «den europeiske syken», som det heter blant EUs økonomer. «Den europeiske syken» består av for høye minstelønninger, for gode trygdeytelser og for sterke fagforeninger, og dette hindrer at EU får like god konkurransevne som USA. Nedskjæringene er vanskelig å få til fordi de møter motstand, derfor trengs en sterk ytre faktor. Fagbevegelsens kamp mot sosial dumping og mot reduksjon i trygdene retter seg direkte mot EUs strategi for økt vekst.

«den europeiske syken»

Fri flyt av arbeidskraft og av pensjonsrettigheter øver press på nasjonale velferdsordninger som ikke bygger på forsikringsprinsipper der du får etter hva du betaler inn, men på at du er innbygger i et land og betaler skatt. Flere land vurderer endringer i slike ordninger i forbindelse med østutvidelsen. For eksempel kom det allerede i september en melding om at Danmark vurderte endringer i sykepengene, fødselspengene og kontantstøtte. Ulike pensjonsrettigheter i ulike land er et hinder for fri flyt av arbeidskraft, samtidig som endringer blant annet vil presses fram gjennom den samme frie flyten. EU-domstolen vil framover trolig kunne spille en viktig rolle gjennom avgjørelser i saker om hvilke ytelser de som oppholder seg midlertidig i et annet land har rett til å motta av velferdsytelser.

fri flyt av arbeidskraft

EU-domstolen

Det er også vedtatt et direktiv om tjenstepensjonsordninger [7], juni 2003, som et første skritt på veien mot et indre marked for tjenstepensjoner. Direktivet åpner for at institusjoner som tilbyr tjenstepensjoner skal kunne drive virksomhet over landegrensene og at arbeidstakere skal kunne velge mellom tilbud fra fondsmeglere over hele EU. Det skal også hindre nasjonale begrensninger i hvordan pensjonsfond skal kunne investeres. For at et indre marked for tjenstepensjoner skal fungere, arbeides det også med harmonisering av skattereglene for tjenstepensjon, på tross av at skattepolitikk er et nasjonalt anliggende.

direktiv om tjenstepensjoner

Del 2 – Velferd og økonomi

pensjonskommisjonen

EØS OG EU

Norge er en del av EUs indre marked gjennom EØS-avtalen, og de fire friheter vil fortsette å legge press også på vårt velferdssystem. Direktiver basert på de fire friheter vil også bli gjort gjeldende for EØS-området. Vi ser av pensjonskommisjonens innstilling at Norge langt på vei følger den rådende politikken i EU selv om vi står utenfor.

EU-medlemskap

Et medlemskap i EU vil imidlertid sette oss i en helt annen situasjon. I dag kan Norge motsette seg nye direktiver, selv om dette kan føre til motreaksjoner. Hittil er denne muligheten ikke benyttet, men fagbevegelsen har mulighet til å øve press i retning av en mer sjølstendig politikk. Folk i Norge kan velge politikere som i større grad står opp mot Brussel. Pensjonskommisjonens innstilling kan avvises.

Et medlemskap vil binde Norge til EUs regelverk og EUs reformprosesser. Et medlemskap i EU nå vil innebære full deltakelse i ØMU. Dette vil knytte oss til en økonomisk politikk der renta bestemmes i en sentralbank uten politisk styring og nedskjæringer i minstelønn og velferdsordninger er det viktigste virkemiddelet.

NOTER

- [1] Eivin Reiten, Norsk Hydro, deltar i ERT.
- [2] Sitert etter Andreas Holm Bakke, i ARENA-Report 4/2000.
- [3] http://www.ert.be/pf/enf_frame.htm
- [4] EPC/ECFIN/275 final, Brussels 5. July 2002
- [5] EPC/ECFIN/237/02 . final 5 July 2002
- [6] http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/pensions/index_en.htm#1
- [7] Direktiv 2003/41/EG (svensk utgave)

Stabilitetspak-
ten krever at
de nasjonale
statsbudsjettene aldri må
ha større underskudd enn
tre prosent av nasjonalpro-
duktet. For hver prosent
underskuddet overstiger de
tre prosentene, skal en kvart
prosent av nasjonalproduktet
betales som depositum til
Brussel og først fås tilbake
når underskuddet er under
tre prosent.